

סוף דבר - אותו מורה רעה אסור לו לדון להורות ולנהוג איזה משרה בעדתכם, ואם יראת ה' נמצאת בלבבו ואין לך דבר העומד מפני התשובה, אפשר יזמין לו ה' עיר אחרת בהיתר. **אכן אם יעמוד במרדו**, אקרא לאדירי התורה לאוסרו אסור עולם, ולהסיר ממנו עטרת ההוראה בכל מושבות בני ישראל. **ואתם שלומי אמוני ישראל** גרשו לך זה מעירכם. שמעו לדברי היוצאים מן הלב, והיו עיניכם רואות את מורכם במנוחה, חייבים אתם בכבוד רבכם ולפרנסו בהרחבה.

(ש"ת "באר משה" ח"ב ה')

השוחט שכמעט ועורר מחלוקת

היה זה סיון-תמוז תרנ"ז. שוחט מעולה וכשר בדרכיו, נתגלה שהעלים משותפו את מעות השחיטה. היתה זו הפעם השלישית שהוא נתפס...

בשתי הפעמים הראשונות טען שהיתה זו טעות, שהוא שחט ששחט בכפר רחוק, שותפו קיבל את דבריו. ונשתקע הדבר.

אך עתה לא יכל להכחיש, בנו של שותפו התחבא מאחורי הכותל וספר את העופות ששחט, הוא הגיע למאה וחמישים, אך בספר נרשמו שמונים... כך הוכרח להודות על חטאו. רק טען שהוא עשה זאת כי חשד בחברו שהוא גם כן מעלים ממנו, לכן הורה היתר לעצמו - 'חשבתי כי אני לוקח בחזרה את שלי'.

השבוע חל יום הזכרון לגאון רבי משה נחום ירושלימסקי, מגדולי המשגיבים בדורו, רבם של אסטראלקא, קמינקא וקילין, כ"ט סיון תרע"ו

קרח ולא במדבר סיני

בעדה מפוארה נודעה בשערים ... נעשתה תועבה גדולה אשר כל השומע תצילנה אוזניו ... תבכה נפשי על חילול ה' ברבים. כי קמה מפלגה בעירם לפרוץ גדר התורה על ידי המכונה מורה צדק - מורה רעה להשיג את גבול הגאון המפורסם מוה"פ נכדו של הגאון הצדיק בעל ה"קדושת לוי", אשר כיהן בעירם שנים רבות, אחרי שעזב לטובתם עיר נכבדה.

אוי לדור שהאיש הרוצה להורות לישראל דרכי התורה יפרוץ בעצמו גבול אשר גדרו ראשונים. מורה כזה ראוי למותחו על עמוד הקלון... והאוכל מהוראתו כאילו אוכל נבילות וטריפות.

ובאמת גדולי דורינו, ארזי הלבנון עשו משמרת לנטור כרם ה' ממחבלים כאלו הרחוקים מתורה ויראה, וכתבו איסור חמור על המורה רעה, לאסור את הוראותיו. ובראשם זקן הגאונים רבי יצחק אלחנן, הגאונים רבי אברהם בנימין קלוגר מברודי ורבי שלמה הכהן מוילנה ועוד, והפורש מדבריהם פורש מן החיים.

אכן הסורר והמורה הזה עבר ושנה ונעשה לו כהיתר, והאיסור שכתבו עליו נתיישן אצלו, ורוצה לפרוץ עתה מחדש גדר, ומבעיר את אש המחלוקת בעירו.

מעשה היה בשוחט שאנני...

השאלה היתה מורכבת, רב העיר הסתפק היאך עליו לנהוג. עלולה היתה להוצר מחלוקת בעיר אם יעבירו את השוחט מתפקידו, וגם פרנסת משפחתו היתה תלויה בו.

השאלה הגיעה לפתחם של הגאונים רבי משה נחום ירושלימסקי והמהרש"ם, שניהם השיבו כאחד:

בענין זה קשה למצוא צדדי זכות, כי אף שהובא בשו"ע שהחשוד בגניבה לא חשוד על השחיטה, האחרונים האריכו לאוסרו, וכדברי ה"חק יעקב": 'אמרו נא, בזמן הזה אם גנב ישחוט, אף שיודע הלכות שחיטה, האם מישוה יאכל משחיטתו... הלא הכל יודעים שגנבים בזמננו חשודים על הכל'.

אמנם, למעשה, אם הרב יודע שאכן יש אמת בטענותיו, מצד שלום העיר יעבירוהו למספר חודשים ממשרתו, ויקבל דברי חברות ויחתום שלא יעשה זאת יותר, ואז יוכל לחזור ולשחוט.

(באר משה" ח"א כ"ט, שו"ת מהרש"ם ח"ד קמ"א ועיי"ש)

חידה: מה משותף למטה אהרן בפרשת השבוע ולמטה משה בארמון פרעה?
תשובה: שניהם בלעו ממות! (בעה"ט פר וראו י"ב)

בענין זה יש אריכות דברים אשר יכילו כמעט ספר שלם... גדולה חזקה - רב שהוחזק בשררה, אשר הציבור פרנסוהו זכה בה, ואין נוטלים אותה ממנו לתיתה לאחר.

ואותו סורר ומורה, עז פנים, הרי את הוראתו למד מרבכם, איך יכול לצערנו?! היאך יכול להורות הלכה במקום רבו בלא רשותו, וכי נסתמו עיניו לראות שהמורה הלכה בפני רבו חייב...!?

וקיים את שנאמר בגמרא... שתלמיד המורה בפני רבו אין לו סיעתא דשמיא, והכשיל את הרבים ולא השיב כהלכה.

בגמרא (סוטה כה) מובא שזקן ממרא אין מוחלים לו, שלא ירבה מחלוקת בישראל. ועל פי זה אמרתי ליישב את דברי רש"י על הפסוק 'וישמע משה ויפול על פניו', שפירש 'מפני המחלוקת'.

ותמוה, מה חידש רש"י בדבריו? אלא יש לומר, קשה היה לו איך יתכן, משה שהיה ענו מכל האדם, שמסר נפשו על כל אחד מישראל לא מחל על כבודו?! התשובה היא מפני המחלוקת, כמו שנאמר בזקן ממרא שאין מוחלים לו כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, כן קרח היה זקן ממרא, ולכן לא מחל לו.

השבוע חל יום הזכרון להרה"ח רבי מנחם מנדל רנד, כ"ד סיון תרע"ז. אני מכיר לירא אלוקים, אוהב תורה, נדיב גדול, וכל מעשיו לשם שמים". (מתוך מכתבו של ראב"ד ירושלים הגאון רבי חיים יעקב שפירא)

זקני הגביר רבי מנדל רנד היה מחסידיו הקרובים של ה"דברי חיים" מצאנז ומעשירי גליציה, בעל אחוזות רבות, יערות, מנסרות, בתי חרושת ועוד. בשנת תר"ס עלה לארץ ישראל. אגדות רבות מסתובבות בירושלים אודות נסיבות עלייתו לארץ... אך האמת היא כי נפשו חשקה בקדושתה של ארץ ישראל.

בתחילה קבע את מושבו בעיר צפת. עניות גדולה שררה בצפת, והערבים ניצלו את העובדה שהם החקלאים היחידים, והעלו את מחיר תפוחי האדמה, ולתושבי העיר לא היה מה לאכול. **ר' מנדל הוזיל מכספו,** הביא קרונות של תפוחי אדמה מביירות, שבר את המונופול הערבי, והציל את יהודי צפת מרעב.

לאחר זמן עלה לירושלים. ברחוב הגיא, ברובע המוסלמי צמוד ל"שוק הכותנה" היתה חצר בבעלות יהודי בשם קדוש. זו החצר הקרובה ביותר למקום המקדש. הגאון מלובלין לא נכנס לדירות הסמוכות להר הבית בחצר, כי לפי חשבוננו היו חלק מהר הבית. **עקב קשייו הכספיים** של בעל החצר הוא נאלץ למוכרה. בשל המסורת שיוחסה למקום, כנסיות נוצריות עשירות ביקשו לרכשה. ר' מנדל שחשש שחצר כזו תיפול בידם, עשה הכל וקנה את החצר, וגם טור של החנויות ב"שוק הכותנה" הסמוך.

ר' מנדל רנד שהיה כהן האמין באמונה לוחטת כי המשיח יבא עוד היום! ובוודאי ישמש ככהן בבית המקדש - "והיכן אנוח בהפסקות..." אמר לפני משפחתו בהסבירו את קניית החצר הזו.

מאז נקראת החצר "חצר ר' מנדל רנד", והיתה אחת החצרות החשובות בירושלים, גרו בה כשלוש מאות נפשות, את הדירות חילק ר' מנדל ללא שכר דירה, ודרו בהם גדולי עולם, ביניהם הגאון מלובלין ה"תורת חסד", הגה"צ נפתלי חיים הורביץ, רבי יהודה לייב יעב"ץ, רבי שלמה ראטה מקים "בית התמחוי" ועוד.

על קדושתה של השכונה ניתן ללמוד משמו היהודי של "שוק הכותנה" "המסילה", כנראה על שם המסילה העולה לשער המערבי של הר הבית. והגאון רבי חיים אלפנדרו כתב: "שמעתי מחסידים ואנשי מעשה שהיו נמנעים ללכת ברחוב הזה, ושאלתי להם טעם, ואמרו שכך קבלה היתה בידם. והוסיף וכתב: קבלה היתה שארון הקודש גנוז שם!" ("דרך הקודש")

צריך להזהר בעלויות בפתח הקטן משמאל "לשער אל קטנאין - הכותנה", וכבר שמעתי על קצת חכמים שלא רוצים להכנס "בשוק אל קטנאין - הכותנה", וזו חומרה יתירה! (שו"ת הרדב"ז תרצ"א) **"הרוחב בו נמצא שוק הכותנה נקרא 'רוחב החנויות',** ההמון יאמין כי הם החנויות בהן ישבו הסנהדרין אחרי צאתם מלשכת הגזית... אך אין כל יסוד וזכר להשערה הזאת." (ילוח ירושלים" תרנ"א)

לאחר מספר שנים קנה ר' מנדל רנד מנוצרי עשיר בנין מפואר ומגרש, שעליו יסד בשנת תרס"ט את שכונת "בתי רנד" בעיר החדשה, בנה מקוה, ויסד בית מדרש ובו ישיבה. בשכונה גרו קדושי עליון, רבי חיים הרש אייזנבאך ורבי מרדכי הרש שמרלר. והתפללו בה גאוני עולם כמרן רבי איסר זלמן מלצר, רבי שלמה זלמן זלניק, רבי ברוך איצ'ה פריינד, רבי חנוך פדווא ועוד.

בתש"ח "בזמן הפגזים" נהרגו ונפצעו אלפי יהודים בכל שכונות ירושלים, השכונה היחידה בה לא נפל פגז, ואפילו לא רסיס בודד, ולא נפגע אף אחד מתושביה היתה "בתי רנד"!!!

צדיקי ירושלים ציינו כי היתה זו זכותו של מייסד השכונה ר' מנדל רנד!

זו גם זכותו הגדולה, שעד היום, הדירות בשכונה ניתנות לבני תורה ללא תשלום דמי שכירות!

נתן צדקה לאין מספר

סיפר הרה"ח רבי פישל לינדר, שהיה מחשובי המתפללים ב"בתי רנד": "במלחמת העולם הראשונה דודי הג"ר רייזמן נתפס כעריק מהצבא הטורקי. בעצם חג השבועות נודע למשפחתו כי הוא נמצא בחברון ומטאטא רחובות, עד שישלח

לחזית, לגליפולי, דבר שהיה כמעט מוות ודאי. ניתן היה להצילו אך ורק על ידי תשלום שוחד גדול לקציני ושופטי הצבא. **אחותו,** אמי, רצה ל"בתי רנד" נכנסה לבית הכנסת באמצע תפילת החג, וסיפרה בבכי לר' מנדל על גורלו של אחיה. **ר' מנדל לא חשב לרגע,** זרק לעברה את צרור מפתחותיו, ואמר: "קחי כמה כסף שאת צריכה מהכספת"! ולא שאל כמה, לא לפני ולא אחרי".

בביתו של הגה"צ רבי חיים הרש אייזנבאך שררה עניות גדולה, אך בשל צדקותו סירב לקחת כסף מאחרים. במוחו החריף של ר' מנדל צץ רעיון, כשהלך לבנק מדי חודש לקחת כסף שנשלח אליו מגליציה, לקח עמו את בנו הקטן של רבי חיים הרש, וולוול שיעזור לו. בשכר עבודתו נתן לו נפוליון זהב...

כשהגיע הילד הביתה, תמחו: "מאין לך נפוליון של זהב?!" השיב: "ר' מנדל רנד נתן לי, שכר הובלת השקית..."

בפורים היה מונח לפניו על השולחן שק מלא במטבעות זהב לחלוקה, היתה זו סעודת הפורים הכי גדולה בירושלים...

בפרשת פשיטת הרגל המפורסמת של ישיבת "תורת חיים" בירושלים, פנו אליו מגדולי הדור, שיכנס לעובי הקורה ויציל את הישיבה מהתמוטטות, ואת כספם של האלמנות והיתומים.

"כמה גדול ההרס והחורבן ... לכן נבקש את כבודו שיחוס על הישיבה ולומדיה, ויגש לעבודת הקודש ... ומגלגלין זכות על ידי זכאי ... למען לא יתקלקלו צינורי ההכנסות בהם תלויים חייהם של מאות משפחות". (מתוך מכתב עליו חתומים גאוני ורבני ירושלים).

ר' מנדל ניאות לבקשתם, התמנה ל"נאמן", ועשה זאת בהצלחה.

הגאון רבי חיים סלוביצי'ק שהיה נשיא "ועד ידידי ישיבת תורת חיים בבריסק", הודה לו על כך במכתב מיוחד, בו מתארו בתארים מפליגים: 'אל הגביר הנכבד ונעלה, מפורסם לתהילה... ומשבחו: "על לקחו חלק בהנהגת ישיבת "תורת חיים" בעת מבוכתה הרבה, ושכדאה היא המשימה הזאת להכריע את העולם לכף זכות! ולזכות מזכרת למצוא חיים ואושר עולמים!"

(מתוך מכתבו מיום ח"י סיון תרע"א - המכתב נמצא בספרייה הלאומית בירושלים)

בגליציה, שבת אחת פרצה אש בערימת מספוא ענקית. על אף ההפסד הכבד ר' מנדל לא הרשה לגויים עובדי אחוזתו לכבות את השריפה, אפילו שעל פי ההלכה לא היה צריך למונעם מכך. כעבור זמן מה החל לרדת גשם שוטף, האש שקעה ויהי לפלא!

לגיסו ר' אברהם היה בית חרושת לנעליים בו עבדו בשבת עם היתר מכירה לגוי. לימים, כשפשט ר' אברהם את הרגל היה אומר: "אני העשיר שהשתמשתי בהיתר מכירה נהפכתי לעני, ואילו גיסי שלא השתמש מעולם בהיתרים כאלו, נהיה עשיר יותר מכפי שהיה..."

(ועיין שבת קכא. ומרהש"א שם)

ר' מנדל בעצמו היה חסכן בהוצאותיו... תמיד היה הולך ברגל מהחצר בעיר העתיקה ל"בתי רנד" בעיר החדשה. כששאלוהו: "הרי נכדיך, רבי אלישע לנדאו ור' הרש רנד, נוסעים בכרכרה, ואיך אתה הולך ברגל?!" היה מתבדח ואומר בחיוך: "להם יש סבא ר' מנדל, אך לי אין סבא כזה..."

מיתתו היתה מיתת צדיקים, ידוע ידע כי עומד הוא להסתלק מהעולם לפני פטירתו קרא לגאון הצדיק רבי חיים הרש אייזנבאך ולגבאו המסור רבי שמואל בריכטא, ר' מנדל נפנה לשרותים נטל ידיו, פנה ואמר: "אתם עדיי", וציוה עליהם לכתוב את צוואתו.

רבי חיים הרש שאלו בתמיהה: "ר' מנדל כוחך עוד במותניך, מה אתה מדבר על מיתה, הרי יצאת עכשיו להתפנות?!" **אך ר' מנדל הורה** לר' שמואל בריכטא לכתוב את צוואתו, לאחר מכן אמר: "שמע ישראל", "וידוי".

לאחר זמן קרא לעבר הנוכחים: 'מדוע אינכם מגרשים את מלאך המוות, אינכם רואים אותו?!" זרק את מפתח הכספת, באומר: 'אני כבר לא צריך את זה!' והשיב נשמתו לבוראו. ("נר לשולחן שבת")